

עסקים ולומדים

זווית יהודית אקטואלית לקהילת אנשי העסקים

פרשת עקב, כ"ג באב התשע"ו

חכמת הפרטים הקטנים

כבר בקריאה ראשונית של הפסוק הראשון בפרשת השבוע הקרובה צדה את עינינו המילה "עקב":

"וְהָיָה עַקֵב תִּשְׁמְעֶנּוּ אֶת הַמְּשָׁפְטִים הָאֵלֶּה וְשִׁמְרֶתֶם וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם וְשָׁמַר ה' אֶל-לֵיבָבְךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם" (דברים ז, יב')

נדמה שהשאלה מדוע בחרה התורה להשתמש כאן במילה ייחודית זו¹ לתיאור תנאי ותוצאה (ולא בצורה הרגילה והנפוצה יותר – "והיה אם..." או "והיה כי..."), הטרידה גם את חז"ל, וכך כותב רש"י על פי המדרש: "והיה עקב תשמעון - אם המצות הקלות שאדם דש בעקביו תשמעון"

במילים אחרות, חז"ל מעבירים את לשון "עקב" ממילה שממלאת תפקיד תחבירי של הגדרת תוצאת קיום המצוות למילה שמבטאת את תוכן המצוות שעליהן מדובר כאן.

קריאה זו איננה הכרחית בפשוטו של מקרא, ויש בה בוודאי נימה של הפתעה, בעיקר על רקע המשך הפסוק. השכר הגדול והמקיף המתואר בהמשך הפסוק – שמירת הברית והחסד, קיום ההבטחה לאבות, וכן בפסוקים הבאים: "ואהבך וברכך והרבך וברך פרי אדמתך... ברוך תהיה מכל העמים... והסיר ה' ממך כל חולי..." (דברים ז, יג-טו) – מצופה היה שיגיע בעקבות קיום המצוות המשמעותיות, הגדולות, המקיפות, ולא דווקא בעקבות קיום המצוות שאדם "דורך עליהן בעקב".

ובכן, מסתבר שהמצוות ש"אדם דש בעקביו" הן המצוות היומיומיות, הפשוטות לכאורה, אלו שבהן אנו רגילים ואמורות להיפך לסוג של שגרה עבורנו. עד כדי כך שלעיתים אנו מזלזלים בהן. כך ראו חז"ל בחכמתם שסביר שיקרה, ולכן ייחסו את השכר הגדול והמשמעותי המובטח בפסוקים אלה דווקא למצוות מן הסוג הזה.

במבט ראשוני, יש כאן קריאה של חז"ל להימנע מעריכת "דירוג" בין המצוות. כך למשל במדרש הבא: "זה שאמר הכתוב 'אורח חיים פן תפלו' (משלי ה') שלא תהא נושא ונותן במצותיה של תורה אי זו שכרה מרובה ועושה אותה, למה? 'נעו מעגלותיה ולא תדע' (משלי שם). מטולטלין הן שבילי התורה. אמר ר' אחא משל למה הדבר דומה? למלך שהיה לו פרדס והכניס בה פועלים ולא גלה להם שכר נטיעותיו, שאילו גלה להם רואין איזו נטיעה שכרה הרבה ונטועין אותה נמצאת מלאכת הפרדס מקצתה בטלה ומקצתה קיימת, כך לא גלה הקדוש ברוך הוא שכר של מצות" (ילקוט שמעוני פרשת עקב, תתמ"ו)

אולם דומה שהמסר בדברים אלה איננו מתמצה רק בצורך לקיים את כל המצוות כחטיבה אחת, באותה המת השקעה ובאותה עוצמה. יש כאן קריאה נוספת למתן דגש, ואולי אף עדיפות, לפרטים הקטנים.

בנוהג שבעולם, אדם מקדיש תשומת לב רבה יותר לכללים, לדברים הגדולים והבולטים. באה התורה ואומרת שסוד ההצלחה טמון דווקא במצוות "הקלות", "הקטנות" והשגרתיות. בפרטים הקטנים.

בדיוק כשם שאי אפשר לסימפוזיה להישמע הרמונית ומושלמת מבלי שאחרון הנגנים ידייק בתפקידו, או כשם שמה שהופך יצירת אמנות ליפה ובעלת ערך היא הקפדתו של היוצר על כל פרט קטן, כך גם בעולם הרוחני שלנו.

יתר על כן, נראה שיש כאן מסר עקרוני וחשוב בעיני הובלה ומנהיגות שחורג מעבר לגבולות העולם הרוחני. כך, למשל, כתב דוד בן גוריון: "המפקד צריך לדעת שקשרו של הצבא נמדד לא רק בנכונותו הקרבית ובהתלהבותו - אלא באדמיניסטרציה מעולה, בסידורים נאותים ובשמירה על אלף פרטים קטנים שבהם תלויה יכולתו של הצבא לא פחות מאשר בנכונות ההקרבה העצמית". (מתוך: "חוד ויעוד – דברים על בטחון ישראלי")

המנהיגות בכל תחום נדרשת לשימת דגש רב על הפרטים הקטנים, לדיוק, לזהירות מ"מבט מלמעלה" או מעיסוק בכללים ובעקרונות העל בלבד. רק בהליכה זהירה של עקב בצד אגודל, במבט שמשלב מיקרו ומקרו, נוכל להוביל בבטחה ובהצלחה אל היעדים המוצבים בפנינו ולעמוד בהם בהצלחה.

¹ מילה זו מופיעה חמש פעמים בכל התורה כולה, מתוכן פעמיים בפרשתנו – "והיה עקב תשמעון..." (דברים ז, יב') ובסוף אותו עניין – "עקב לא תשמעון בקול ה' א-להיכם" (דברים ח, כ').

הרב ניצן ברגר, ר"מ בישיבת אמי"ת כפר גנים, פתח תקווה. מרבני צהר.

בארגון רבני צהר חברים למעלה מ-1,000 רבנים ואנשי חינוך, הפועלים בהתנדבות לקדם זהותה היהודית של מדינת ישראל, מתוך הידברות ושותפות. ארגון רבני צהר מבוסס על עקרונות של יושרה ונאמנות למדינה, תוך מחויבות להלכה ולמסורת היהודית.

ארגון צהר מזמין אותך להיות שותף באיחוד החברה הישראלית ובעיצוב דמותה היהודית של מדינת ישראל

לתרומות ולתמיכה בפעילויות של צהר: 1800-071-414 | www.tzohar.org.il

חפשו אותנו ב-f

